

TURIZMNING O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA TUTGAN O'RNI VA AHAMOIYATI

ANDIJON DAVLAT CHET TILLARI INSTITUTI

XUSANOVA SALOMATOY

Annotatsiya: Ushbu maqolada, turizmning mamlakat iqtisodiyotida tutgan o'rni va qay tarzda iqtisodiyotga kirib kelganligi haqida yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Turizm, iqtisodiyot, mamlakat, rivojlanish, jahon standartlari, O'zbekiston turizmi, iqtisodiy tanlik, investisiya, temir yo'l, mehmonxona.

Abstract: This article discusses the role of tourism in the country's economy and how it entered the economy.

Key words: Tourism, economy, country, development, world standards, Tourism of Uzbekistan, economic identity, investment, railways, hotel.

Kirish

Turizmning mamlakat iqtisodiyotida tutgan o'rni. Turizm boshqa sohalarga nisbatan tez taraqqiy etadigan tarmoqdir, chunki bu soha mamlakatimiz uchun unchalik katta investisiyani talab qilmasdan rivojlanishi mumkin bo'lgan sohadir. Boshqa sohalarda, jumladan havo, temiryo'l, avtomobil transporti, ovqatlanish va savdo shahobchalari, mehmonxonalar rivoj topsa o'sha joyda turistik ob'ektlar mavjud bo'lsa bema'lol turizmni rivojlantirish mumkin. Turizm sohasidagi mutaxassislar fikricha, u XXI asrda dunyo miqyosida eng ustuvor foyda keltiruvchi sohaga aylanadi. Hozir u dunyo bo'yicha avtomobilsozlik va neftni qayta ishlash sohasidan keyin uchinchi o'rinni egallab turibdi. Bu soha dunyo sanoati va qishloq xo'jaligidan o'zib ketdilar. Turizmning tez rivojlanishiga yana bir sabab, u yuqori darajadagi katta ilmiy tadqiqot xarajatini (naukoyomkiy) va quvvatni ko'p sarf qiladigan (energoyomkiy) texnologiyani talab qilmaydi. Biroq, turizm boshqa sohalarni rivojlantirishni taqozo qiladi. SHu tufayli ushbu soha bilan ko'pgina xizmat ko'rsatuvchi sohalarda bir-biri bilan uzviy bog'liq ravishda rivoj topmogi lozim. Turizmning yuqori daromad keltiruvchi soha bo'lganligi tufayli ko'pgina davlatlar va tadbirkorlar uning rivojlanishi uchun katta e'tibor bermoqdalar. Ular yangi-yangi mehmonxonalarni qurmoqda, eskilarini rekonstruksiya qilib ta'mirlamoqda, qaysiki ularni ham jahon standartlari talablariga moslashtirmoqda. Bunga birgina Samarqand shahrida qurilgan o'nlab shaxsiy mehmonxonalarni misol keltirish mumkin. Ular hech kimning ta'ziqi yoki ko'rsatmasiz o'z tashabbuslari bilan qurilgan ob'ektlardir. Maqsadi shu sohani rivojlantirib katta foyda olish. Bu esa o'z navbatida, turizmni rivojlantirish uchun eng muhim omillardan biridir. Bugungi globalashuv jarayonida qariyb barcha mamlakatlar iqtisodiy faoliyatida turizm sektori yuqori daromad manbai sifatida alohida ahamiyatga ega. Mazkur sohaning mamlakat iqtisodiy-ijtimoiy hayotiga ta'siri nafaqat valyuta tushumi, ish o'rni yaratish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish, balki ajdodlardan meros qolgan madaniyat va qadryatlarning saqlashning bosh omilidir. Shu sababdan, turizmning iqtisodiyotga ta'sirini to'liq tushunish va samarali faoliyat yuritishni ta'minlash maqsadida

ko'plab xalqaro turistik tashkilotlar faoliyat olib boradi. Bular ichida Dunyo sayohat va turizm kengashini (WTTC) alohida ta'kidlab o'tish maqsadga muvofiqdir. WTTC jahon miqyosida turizm va sayohatning iqtisodiy-ijtimoiy ulushini belgilaydigan global hokimyatdir. Ushbu hokimyat turizm sektorining barqaror o'sishini qo'llab-quvvatlaydigan hamda yangi ish o'rinlari yaratishda, sayyohlik eksportini boshqarishda va samaradorlikka erishishda hukumatlar va xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda ishlaydi. 25 yildan buyon WTTC turizm va sayohatning iqtisodiy ta'sirini o'rganib kelmoqda. 2015-yilgi ma'lumotlar yillik iqtisodiy hisobotlar 184 mamlakat va 25 ta hududni o'z ichiga oladi. Ushbu ma'lumotlarga muvofiq, dunyo bo'yicha 2014-yilda sayohat va turizm 7,6 trillion AQSH dollari, ya'ni umumiy YaIMning 10 %i va 277 million ish o'rni (har 11dan 1 kishi turizm sohasida ishlaydi) ga teng bo'ldi. Yaqin yillarda turizm dunyo miqyosida avtomobil sanoati, moliyaviy xizmatlar va sog'liqni saqlashga qaraganda tez sur'atlar bilan rivojlanmoqda. O'tgan yil ham bundan mustasno bo'lmadi. Xalqaro turistlar tashrifi 1,14 mlrdga teng bo'ldi va bu ko'rsatkichning 46 %i rivojlanayotgan mamlakatlar hissasiga to'g'ri keladi. Aytish joizki, ayni davrda davom etayotgan Rossiyadagi retsessiya, ya'ni iqtisodiy tanglik jahon turizmiga o'z salbiy ta'sirini ko'rsatdi. Shunga qaramasdan, jahonning ko'plab mamlakatlari shular qatorida O'zbekiston ham iqtisodiy o'sishda davom etdi. Ma'lumki, O'zbekiston turizm sanoatida katta imkoniyatga ega davlatdir. Bugungi kunda mamlakatimizda 4000 dan ortiq tarixiy obidalar va muzeylarimizda 2 mlndan ziyod qadimiy eksponatlar saqlanayotgani fikrimizning yorqin dalilidir. Shuningdek, Respublika bo'yicha jami 550 ta sayyohlik kompaniyasi turoperatorlari faoliyat yuritmoqda. Mintaqamizdagi tarixiy obyektlar, arxitektura va shaharsozlik obidalarining aksariyatini qamrab olgan 110 ta xalqaro sayyohlik yo'nalishi bo'yicha sayyohlarga xizmat ko'rsatilmoqda. Bu yo'nalishlarning 65 tasi tarixiy madaniy meros obyektlari, 30 tasi tabiiy rekreatsion, 15 tasi sog'lomlashtirish turizm elementlarini o'z ichiga olgan ekologik yo'nalishdir. Hozirda yurtimizda 50.000 dan ziyod o'ringa ega bo'lgan 500 dan ortiq mehmonxona, motel va kempinglarda sayyohlarga xalqaro standartlar bo'yicha xizmat ko'rsatilmoqda. Bu raqamlar mamlakatda turizm sohasini jadal rivojlanayotganligidan dalolatdir. WTTC ma'lumotlariga ko'ra O'zbekiston iqtisodiyotida turizm ulushi quyidagi raqamlarda aks etdi.

Turizmning ulushi	2014-yil	2015-yil	2015 – 2025 yill (prognoz)
YalMdagi to'g'ridan to'g'ri ulushi	UZS1,317.1mlrd (YalMning 0,9 %i)	3,9 %ga o'sish	UZS2,468.0mlrd % o'sish)
YalMdagi umumiy ulushi	UZS4,208.8 mlrd (umumiy YalMning 3 %i)	4,7 %ga o'sish	UZS7,889.9mlrd %ga o'sish (umumiy YalMning 2,9 %i)
Ishchi kuchi to'g'ridan to'g'ri ulush	118.500 ish o'rne (umumiy ishchi kuchining 0.8 %i)	1.3 %ga o'sish	175.000 ish o'rn 3.8 %ga o'sish (umumiy ishchi kuchining 0.8 %i)
Ishchi kuchining umumiy ulushi	387.500 ish o'rne (umumiy ishchi kuchining 2.6 %i)	2 %ga o'sish (395.500ta ish o'rne)	568.000 ish o'rn 3.7 %ga o'sish (umumiy ishchi kuchining 2.5 %i)
Sayyohlik eksportida	UZS 524.0 mlrd (umumiy eksportning 1.6 %i)	3.8 %ga kamayish	UZS 972.8 mlrd % ga o'sish (umumiy eksportning 1.6 %i)
Investitsiya	UZS 711.0 mlrd (umumiy investitsiyaning 2.2 %i)	7.3 %ga o'sish	UZS 1,321.0 mlrd 5.6 %ga o'sish (umumiy investitsiyaning %i)

Xulosa

Yuqoridagi raqamlar shuni ko'rsatadiki, mamlakatimiz iqtisodiy hayotida turizm sanoatining ahamiyati tobora ortib bormoqda. Bu esa o'z navbatida O'zbekistonning xalqaro turizm bozorida o'z o'rnini egallayotganligidan dalolatdir. O'zbekistonning 70 % hududlarini chol va adur mintaqasi egallaydi. Bu mintaqada hozircha 55 ta turistik resurs royxatga olindi. Bu resurslar 14 ta alohida alohida mavzularda ekanligi bepayon chol tabiati chol xalqi hayoti cholning osimliklar olami va hayvonot dunyosidan mahalliy turizm va xalqaro turizmni rivojlantirishda foydalanilsa turistlar oqimini yanada oshirish imkoniyati yuzaga keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirzayev M. A., Aliyeva M. T. Turizm asoslari. O'quv qo'llanma.-T.: O'zbekiston faylafuslar jamiyati, 2011. Fayzieva S. H. Osnovnie napravleniya razvitiya turizma v Uzbekistane. // Ekonomicheskii vestnik Uzbekistana. № 3–4, 2004.

2. Алиева, Г. И. Turizmning mamlakat iqtisodiyotida tutgan oʻrni / Г. И. Алиева. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2017. — № 24.1 (158.1). — С. 3-5. — URL: <https://moluch.ru/archive/158/44595/> (дата обращения: 28.05.2022).
3. Turizmning iqtisodiyotga tutgan oʻrni <https://hozir.org/turizmning-mamlakat-iqtisodiyotida-tutgan-orni.html>
4. Turizmning rivojlanish tarixi ‘‘O‘zbekiston respublikasi oliy va o‘rta mahsus ta‘lim vazirligi <https://hozir.org/ozbekiston-respublikasi-oliy-va-orta-mahsus-talim-vazirligi-ur-v13.html?page=4>